

I/4. Görög és római építészet

Bevezetés

Az ókori görög és római építészet az európai művészet és építőművészet alapját jelenti. A görögök az **arányosságra, a harmóniára és a szépségre** törekedtek, míg a rómaiak a görög hagyományokat átvéve azokat **mérnöki újításokkal** fejlesztették tovább. Épületeik nemcsak vallási célokat szolgáltak, hanem a közösségi élet, a politika és a birodalom hatalmának jelképei is voltak.

I. A görög építészet

A görög építészet jellemzői

Kr. e. 8–4. század között élte virágkorát. Az épületeket természetes kőből, főként **márványból** emelték. Az építészek nagy figyelmet fordítottak az **arányokra, a szimmetriára és a harmóniára**, mert hitük szerint a szépség a rendet és a tökéletességet fejezte ki.

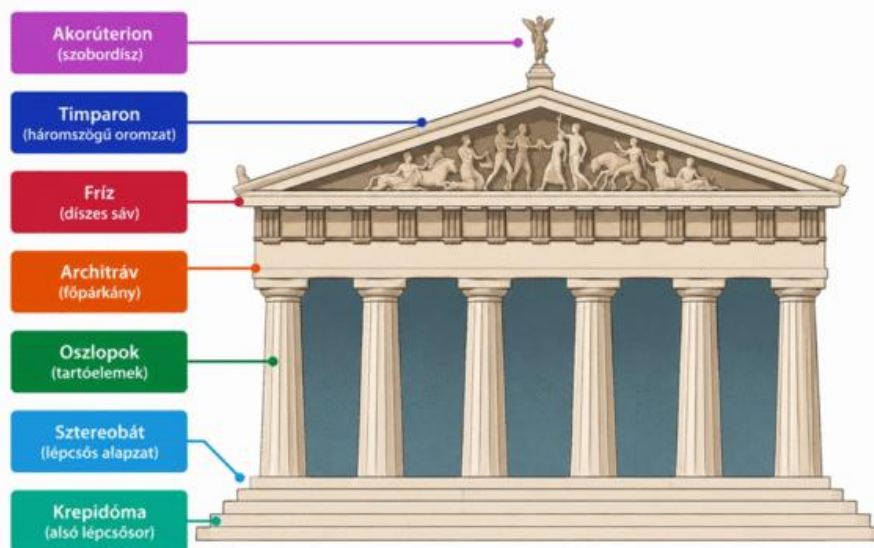
A legfontosabb épülettípus a **templom** volt, amely az istenek tiszteletére épült.

A görög templom

A görög templom nem a hívők gyülekezőhelye volt. A vallási szertartásokat többnyire a templom előtt felállított oltárnál tartották, míg az épület belsejében az istenség szobra kapott helyet.

A görög templom fő részei

- **Lépcsős alapzat:** erre épült maga a templom.
- **Oszlopcsarnok:** az épületet körülvevő oszlopsor, amely egyszerre szolgált szerkezeti és díszítő szerepet.
- **Naosz (cella):** a templom legfontosabb belső tere, ahol az isten szobra állt.
- **Előcsarnok:** a templom bejáratí része.
- **Timpanon:** a homlokzat háromszög alakú része, amelyet gyakran mitológiai jeleneteket ábrázoló szobrokkal díszítettek.

görög templom részei

A görög oszloprendek

Az építészet egyik legfontosabb sajátossága a görögöknél a három **oszloprend**, amelyek elsősorban az oszlopok és az oszlopfők kialakításában különböztek.

1. Dór oszloprend

A **dór** a legrégebbi oszloprend.

Jellemzői:

- zömök, erőteljes oszlopok;
- nincs külön lábazata;
- egyszerű oszlopfő;
- a stabilitást és az erőt fejezi ki.

Példa: a Parthenón.

2. Íón oszloprend

Az **ión** oszloprend elegánsabb megjelenésű.

Jellemzői:

- karcsúbb oszlopok;
- külön lábazat;
- csigavonalas oszlopfő.

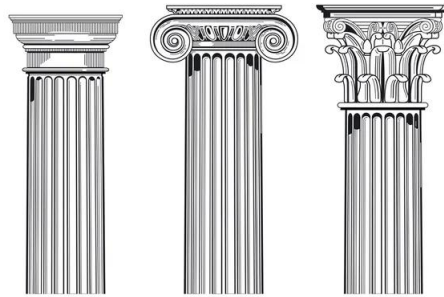
Elsősorban Kis-Ázsia és az Égei-tenger térségében terjedt el.

3. Korinthuszi oszloprend

A **korinthuszi** oszloprend a leggazdagabban díszített.

Jellemzői:

- karcsú oszlop;
- akantuszlevelekkel díszített oszlopfő;
- különösen kedvelt volt a hellenisztikus korban, majd a rómaiak is gyakran alkalmazták.

A dór, ión és korinthuszi oszloprend összehasonlítása.

Az Akropolisz

Az **Akropolisz** Athén megerősített fellegvára és vallási központja volt.

Parthenón

Az Akropolisz legnagyobb épülete, Athéné istennő temploma.

- Kr. e. 447–432 között épült.
- Dór stílusú templom.
- A klasszikus görög építészet legismertebb alkotása.
- Szobrászati díseit Pheidiasz irányításával készítették.

A görög színház

A görögök számára a színház nem csupán szórakozást jelentett, hanem vallási ünnepek része volt.

Jellemzői:

- félkör alakú nézőtér;
- természetes domboldalba építették;
- kiváló akusztika;
- középen helyezkedett el a **kórus** játéktere (**orkhesztra**)

A legismertebb fennmaradt görög színház Epidaurosban található.

II. A római építészet

A római építészet jellemzői

A rómaiak sok elemet átvettek a görögöktől, de az építészetet saját igényeikhez igazították.

Számukra fontosabb volt:

- a gyakorlati használhatóság;
- a monumentális méret;
- a mérnöki megoldások alkalmazása.

Legjelentősebb újításaik:

- **boltív** – nagyobb nyílások áthidalását tette lehetővé;
- **boltozat** – több boltív összekapcsolása;
- **kupola** – hatalmas belső terek lefedésére szolgált;
- **római beton** – tartós és jól formálható építőanyag.

Pantheon

A **Pantheon** („minden isten temploma”) a római építészet egyik csúcsteljesítménye.

Jellemzői:

- hatalmas kupola;
- klasszikus oszlopcsarnok;
- közepén nyitott kör alakú nyílás (**oculus**), amely természetes fénnnyel világítja meg a belső teret.

Kupolája közel kétezer éven át a világ legnagyobb vasatlan betonkupolája maradt.

Colosseum

A **Colosseum** a legismertebb római amfiteátrum.

Feladata:

- gladiátorjátékok;
- állatviadatok;
- nyilvános látványosságok rendezése.

Mintegy **50–70 ezer néző** befogadására volt alkalmas, és bonyolult folyosórendszerrel, valamint emelőszerkezetekkel rendelkezett.

Fórum

A **forum** a római város központja volt.

Itt zajlott:

- a politikai élet;
- a kereskedelem;
- a bírósági tárgyalások;
- a vallási ünnepek.

A görög **agóra** római megfelelőjének tekinthető.

Diadalív

A **diadalív** a római építészet emlékműtípusa volt, amelyet jelentős **katonai győzelmek** vagy császári sikerek emlékére emeltek. A római **diadalmenetek** során a győztes hadvezér és katonái ezek alatt vonultak át.

A diadalíveket gyakran **domborművekkel és feliratokkal** díszítették, amelyek a győzelmeket és az uralkodó hatalmát hirdették.

Példák: Titus diadalíve, Constantinus diadalíve.

Bazilika

A **bazilika** eredetileg közigazgatási és kereskedelmi célokat szolgáló középület volt.

A kereszténység elterjedése után ez az épülettípus vált a keresztény templomok mintájává.

Thermák

A **thermák** nagyméretű közfürdők voltak.

Nemcsak tisztálkodásra szolgáltak, hanem:

- sportolásra;
- tanulásra;
- beszélgetésekre;
- üzleti találkozókra is.

A római társadalmi élet fontos központjai voltak.

Aquaeductusok

Az **aquaeductus** (vízvezeték) a távoli forrásokból juttatta el a vizet a városokba.

A római mérnökök emellett kiváló **utakat, hidakat és csatornarendszereket** is építettek, amelyek hozzájárultak a birodalom hatékony működéséhez.

III. A görög és római építészet összehasonlítása

Görög építészet	Római építészet
Harmónia és szépség	Gyakorlati használat és monumentalitás
Templomok álltak a középpontban	Sokféle középület épült
Oszloprendek alkalmazása	Boltív, boltozat, kupola
Márvány, faragott kő	Beton és téglá széles körű használata
A poliszok igényeit szolgálta	A birodalom működését szolgálta

Összegzés

Az ókori görög és római építészet maradandó hatást gyakorolt az európai kultúrára. A görögök megteremtették a harmonikus, arányos építészet eszményét, míg a rómaiak ezt továbbfejlesztve hatalmas középületeket és korszerű mérnöki alkotásokat hoztak létre. Az oszloprendek, a boltív, a kupola és a monumentális középületek ma is számos közintézmény és műemlék építészeti megoldásaiban felismerhetők.